

Fiets in de Omgevingswet

Kenniscafé

Daniël Meeusen

10 maart 2026

Welkom!

Agenda

- Totstandkoming van de handreiking
- Wat is de Omgevingswet?
- De omgevingsvisie
- Het omgevingsprogramma
- Het omgevingsplan

Aanleiding & doel

Totstandkoming van de handreiking

- **Invoering Omgevingswet** biedt een unieke kans om de **positie van de fiets structureel te versterken** in ruimtelijk beleid.
- **Doel:** Het opstellen van een **CROW-fietsberaadnotitie** over het thema ‘**Fiets in de omgevingswet**’ ter ondersteuning van gemeentes bij de integratie van fietsbeleid in hun omgevingsvisie, -programma en -plan.
- Samenwerking Arup x AT Osborne

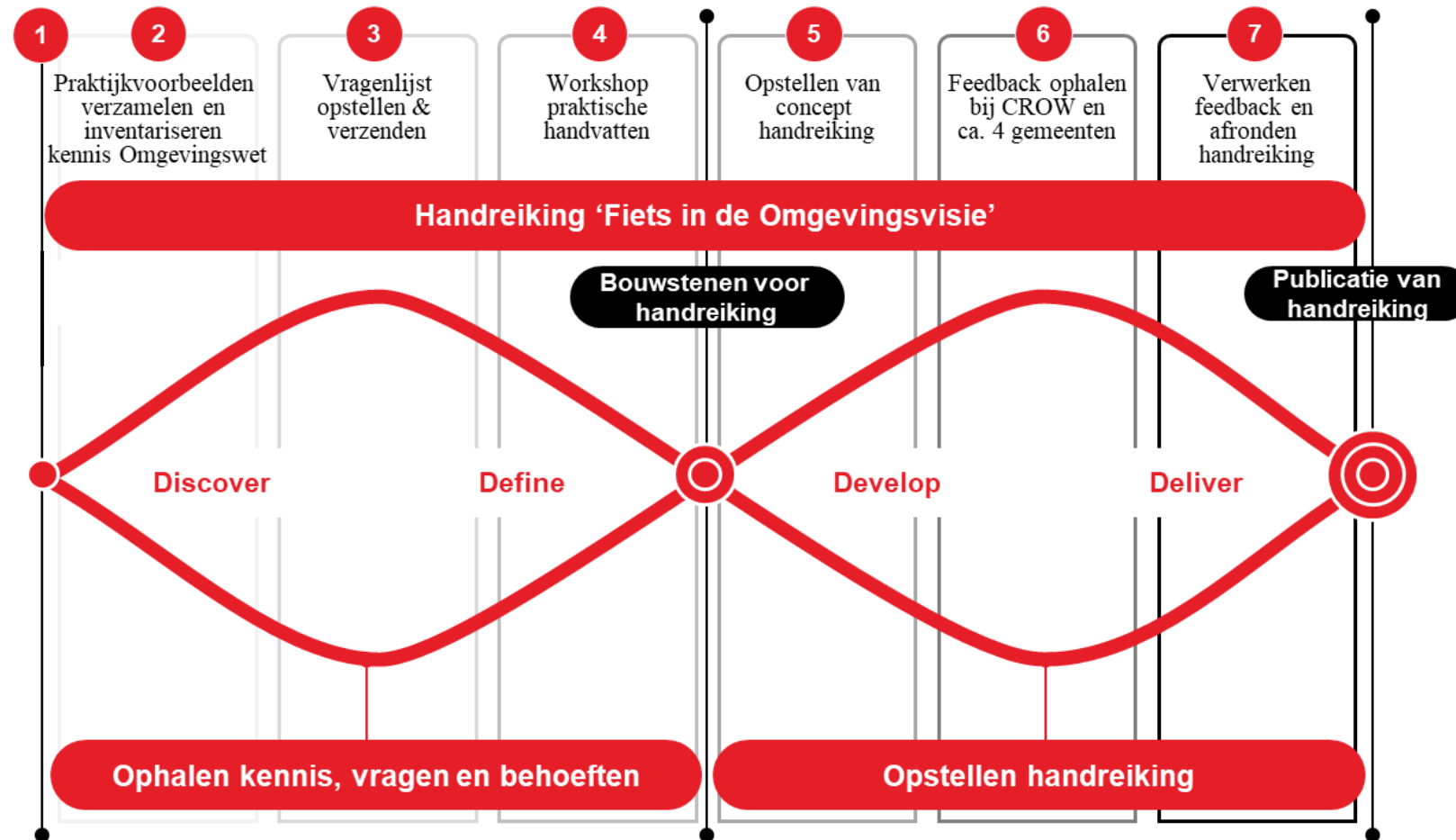

Aan de slag met de
Omgevingswet

Totstandkoming van de handreiking

Double Diamond

Enkele resultaten uit de enquête

Welke uitdagingen ervaart uw gemeente bij het opnemen van de fiets in de omgevingsvisie, -plan en -programma?

Integraliteit

Fiets gezien
als onveilig

Conflict

Doorvertaling

Gebrek aan
data & kennis

Auto prioritair

Weerstand

Financiële middelen

Weinig urgentiegevoel

Enkele resultaten uit de enquête

Welke ondersteuning heeft uw gemeente nodig om fietsen te stimuleren in de omgevingsvisie, -plan en -programma?

Praktijkvoorbeelden

Data

Doorvertaling

Kennis

Bewustwording
onder politici

Financiële

ondersteuning

Betere infrastructuur

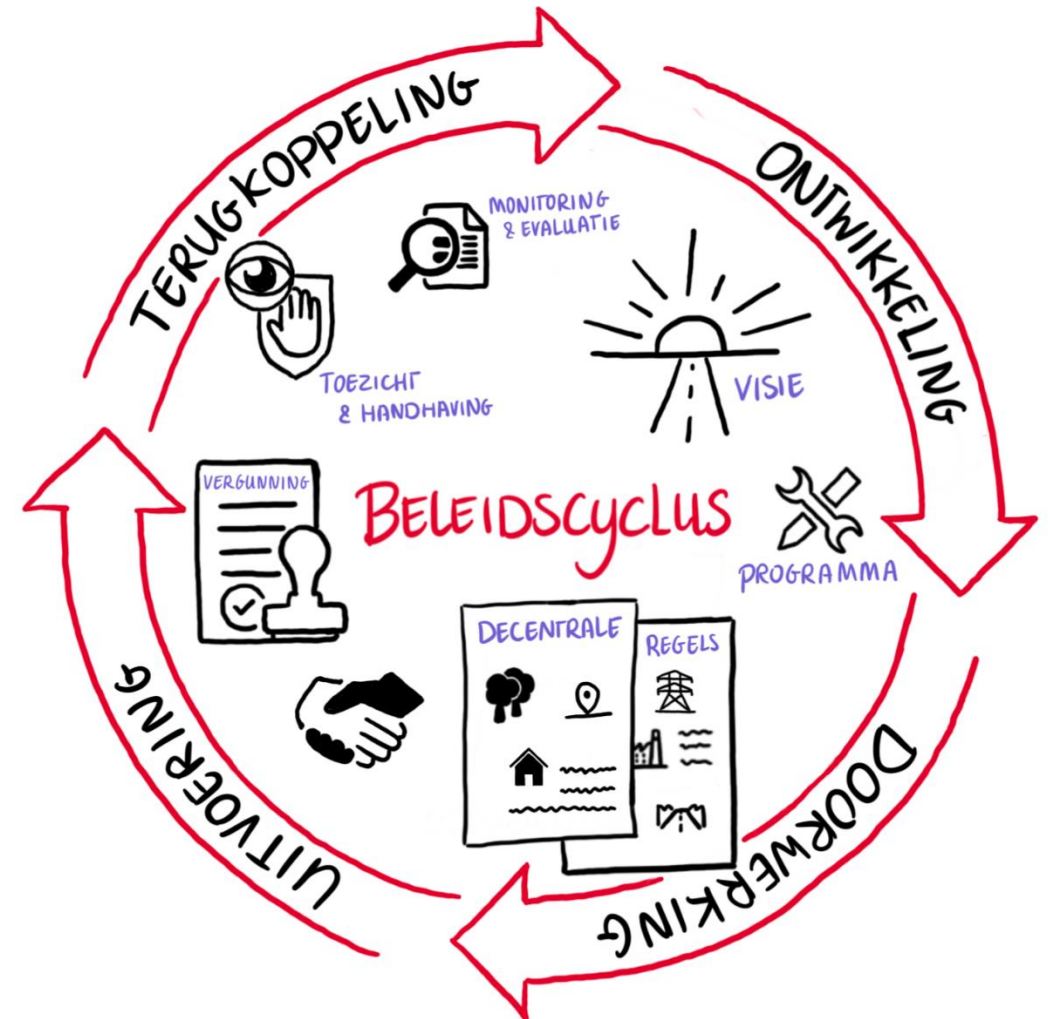
Wat is de Omgevingswet?

Wat is de Omgevingswet?

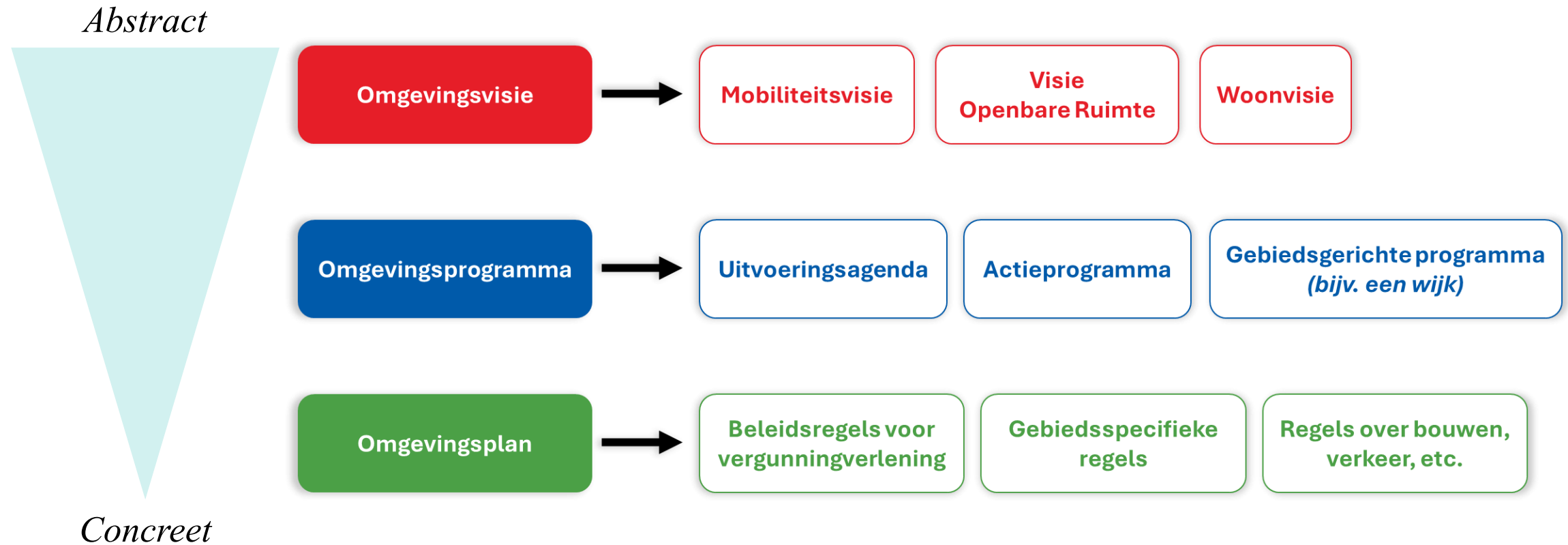
Introductie Omgevingswet

- **Doel Omgevingswet:** Balans tussen bescherming en benutting van de fysieke leefomgeving; focus op kwaliteit, gezondheid en veiligheid.
- **Beleidsclusus:**
 1. **Beleidsontwikkeling:** *Visievorming en vaststellen ambities (omgevingsvisie en omgevingsprogramma)*
 2. **Beleidsdoorwerking:** *Juridische borging in regels (omgevingsplan)*
 3. **Beleidsuitvoering:** *Toepassing via vergunningen, maatregelen, campagnes*
 4. **Terugkoppeling:** *Monitoring, evaluatie en bijstelling van beleid*

Type instrumenten

Introductie Omgevingswet

De omgevingsvisie

Wat is de Omgevingsvisie?

Omgevingsvisie

- **Verplicht** voor gemeente, provincie en Rijk
- Moet gereed zijn voor **1/1/2027**
- Strategische langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving
- Basis voor omgevingsplan en –programma's
- Zelfbindend, geen directe regels voor inwoners of bedrijven
- Bevat minimaal:
 1. Kwaliteit van de fysieke leefomgeving
 2. Gebruik en beheer van het grondgebied
 3. Hoofdlijnen van het integrale beleid

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsvisie

Definieer een onderwerp en verbind met een locatie

OMGEVINGSVISIE

Vlissingen

Aan de slag met:

De belangrijkste thema's waar we mee aan de slag moeten binnen Fysiek en digitaal verbonden:

1. Vlissingen en de rest van Walcheren beter autotoegankelijk maken voor de regio.
2. Verbeteren van de bereikbaarheid voor fietsers en voetgangers (infrastructuur).
3. Verbinding tussen het station, Kenniswerf, centrum, boulevards en woonwijken verbeteren.
4. De vele niet duurzame vervoersmiddelen aanpakken, die veel ruimte in beslag nemen.
5. Vervoersarmoede aanpakken.
6. De samenleving digitaliseren.

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsvisie

Onderzoek (bestaand) fiets-gerelateerd beleid op die locatie en op verschillende overheidsniveaus

STRATEGISCHE OMGEVINGSVISIE

Dijk en Waard

Thema	Nationaal 	Regionaal 	Lokaal
Mobiliteit en infrastructuur 	<ul style="list-style-type: none">Richting emissievrije mobiliteit in 2050 (Ontwikkelagenda automobilititeit, 2023).	<ul style="list-style-type: none">Ontwikkeling (TOD) Zaancorridor met Programma Hoogfrequent Spoor (Ontwikkelbeeld Zaancorridor 2040).Aanleg en verbeteren doorfietsroutes (Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027, Provincie Noord-Holland).Verkenning N242Regionale investerings agenda mobiliteit regio Alkmaar	<p>Komen tot eevn modal shift en de bijhorende infrastructuur met focus op wandelen, fietsen en OV (STOMP principe) om het wegennet te ontlasten en gezondheid en leefbaarheid te verbeteren.</p>

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsvisie

Onderzoek aspecten uit bestaand beleid die je kan overnemen en analyseer hoe deze zich verhouden tot andere beleidsuitspraken

OMGEVINGSVISIE

Leeuwarden

BIJLAGE 1

RELEVANTE BELEIDSDOCUMENTEN EN ACHTERGRONDINFORMATIE

1. Cijfermaterialen

- Trends in beeld (S&O, Leeuwarden 2021)
- Bevolking en huishouding naar stad en dorp 2000-2019
- Rapport Leefomgevingsenquête 2019 (2020)

2. Relevante beleidsstukken algemeen

- NOVI (2020)
- Eerste voortgangsbrief NOVI (2021)
- Contour omgevingsagenda Noord Nederland (2020)
- Bouwstenen voor Deltaplan Noord Nederland (2021)
- Kiezen én Delen, studiegroep Ruimtelijke Inrichting Landelijke Gebied (2021)
- Groen uit de Crisis, Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (2020)
- Grote Opgaven in beperkte ruimte, PBL (2021)
- De Romte Diele, omgevingsvisie Fryslân (2020)
- Positioneringsdocument Omgevingsvisie Leeuwarden (2020)

3. Beleidsdocumenten Leefomgeving en Duurzaamheid

- Beheersplan wateren Leeuwarden
- Fries Bestuursakkoord Water en Kwaliteit 2021-2025 (2020)
- Klimaatadaptatie, uitvoeringsagenda 2021-2035 (2021)
- Gemeentelijk rioleringsplan (2019)
- Plan voor de Zon (2017)
- Leeuwarder Energie Agenda 2021-2024 (2021)
- Regionale Energie Strategie Fryslân (2021)
- Warmtegids (2019)
- Transitievisie Warmte (2021)
- Mobiliteit 2019-2025 Leeuwarden (2019)
- Fiets op 1 (2021)
- Erfgoedagenda voor de toekomst (2020)
- Pre-omgevingsplan Leeuwarden Buitengebied-Zuid (2021)
- Bodembeheernota 'Zicht op grond' (2021)
- Veenweideprogramma 2021-2030 (2021)

4. Beleidsdocumenten Maatschappelijke ontwikkeling en Wonen

- Volkshuisvestingsvisie 2021: Ongedeeld en Vitaal (vastgesteld febr. 2021)
- Rapportage resultaten vragenlijst Wonen in de Dorpen (2021)
- Beleidskader Wonen in dorpen (2021)
- Afwegingskader Wonen in Leeuwarden (2016)
- Dorpsvisie Grou (in productie)
- Doarpentisy Jelsum-Koarnjum 2020-2030 (2020)
- Dorpsvisie Baard 2014-2025 (2014)
- Dorpsvisie Medjum-Switsum 2020-2030 (2020)

- Inspiratiedocument transformatie Spoordok (2021)
- Stedenbouwkundig model Nieuwe oud-Oost (2021)
- Stedenbouwkundig plan De Hem (2021)
- Programma stedelijke vernieuwing Leeuwarden-Oost (decisio 2020)
- Ontwikkeling huidige Cambuurlocatie (2019)
- Ontwikkelkader Middelsee- De werp (2021)
- Ontwikkelkader Amelandskwartier (2021)
- Koersdocument sociaal domein (2018)
- Inclusieagenda "Leeuwarden Toegankelijk 2018-2028" (2020)
- Gezonde stad index 2020, Arcadis (2021)
- Friese Preventie aanpak (FPA) (2020)
- De Friese Aanpak, Bouwsteen Gezondheid (2019)
- GGD Fryslân, Volksgezondheid: Toekomst Verkenning Fryslân (2018)
- RLI, "De stad als gezonde habitat" (2018)
- Veiligheidsnota 2019-2023 (2019)
- Samen bewegen naar een gezonde gemeente (2018)
- Ruimte voor sport in Leeuwarden 2019-2035, Mulier instituut (2020)
- Nota Sportaccommodaties (2016)
- Uitvoeringsnota Broedplaatsen 2020-2028 (2020)
- Visienota Kunst en Cultuur (2020)
- LF 2028 (2020)
- Visienota Evenementen (2019)
- Leeuwarder digitale agenda (2019)
- Manifest Vlietzone (2021)
- Ambitiedocument Leeuwarden-Oost (2021)
- Agenda Binnenstad 2021-2028 (2021)
- Gebiedsvisie Spoordok (2021)
- Ontwikkelkader NDC-locatie (2021)
- Masterplan Heechterp (2021)

5. Beleidsdocumenten Economische Ontwikkeling en Innovatie

- Aanpak economische ontwikkeling 2019-2022 (gem. Leeuwarden, 2019)
- Ondernemend Fryslân samen naar een brede welvaart (2021-2025)
- Bedrijventerreinen in Fryslân (Bureau Louter, 2021)
- Uitvoeringsagenda 2021-2022 Circulaire economie 'Innovatief naar Afvalvrij' (2021)
- Visie Profileren Binnenstad, Centrale en WTC (2019)
- Visie Bezoek Leeuwarden (2020)
- Friese Living Lab Agenda (2020)
- Coöperatieve kennisagenda Ewylân 2018-2025 (2019)

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsvisie

Identificeer opgaven en trends

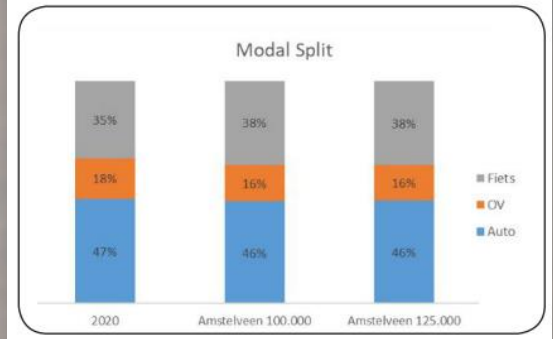
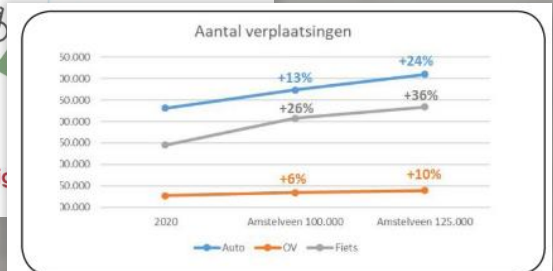
MOBILITEITSVISIE

Amstelveen

Mobiliteitsvisie Amstelveen

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsvisie

Gebruik vroege participatie

OMGEVINGSVISIE

Hilversum

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsvisie

Formuleer de ambities

OMGEVINGSVISIE

Hilvarenbeek

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsvisie

Formuleer de ambities

OMGEVINGSVISIE

Hilvarenbeek

- **Plaats voor jongere generatie:** “De verbinding tussen de woningen, het recreatieve buitengebied en de voorzieningen in de kernen is uitstekend. Dit stimuleert actieve mobiliteit: **fietsen** en wandelen.”
- **Herkenbaar dorpskarakter:** “Vanuit de kernen is het karakteristieke landschap **per fiets** en te voet goed en makkelijk bereikbaar.”
- **Zorg voor ouderen en kwetsbaren:** “De toegankelijkheid van de buitenruimte voor wandelen en **fietsen** krijgt aandacht. De gemeente bouwt geen woningen voor ouderen en kwetsbare mensen op grote wandel- en/of **fietsafstand** van de kern.”
- **Meer recreatie en toerisme:** “De kernen vormen een mooi uitgangspunt voor de beleving van de gebieden eromheen waarbij de kwaliteit van het **fiets-** en wandelnetwerk en de cultuurhistorische waarden centraal staan. Cultuurhistorische structuren en elementen maken we zichtbaar en beleefbaar door ze te restaureren, te voorzien van educatie en toeristisch te ontsluiten via wandel- en **fietsroutes**. We stimuleren het gebruik van duurzaam vervoer zoals **fietsen** en openbaar vervoer om verkeersoverlast tijdens evenementen te beperken.”

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsvisie

Verdiep in een mobiliteitsvisie
of een fietsvisie

Het omgevingsprogramma

Wat is het Omgevingsprogramma?

Omgevingsprogramma

- **Vrijwillig**
- Zelfbindend voor college
- Realisatie/uitwerking van ambities uit omgevingsvisie
- Maatregelen om omgevingswaarden of beleidsdoelen te bereiken
- Thematisch of gebiedsgericht
- Ook wel benoemd als uitvoeringsagenda of plan in productvorm

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsprogramma

Stel concrete maatregelen op basis van ambities uit omgevingsvisie

- Breng in kaart waar het onderwerp wel/niet bijdraagt aan de visie

AMBITIE EN SPEERPUNT	ACTIE	TYPE ACTIE			
		PROCES	STUDIE	UITVOERING	CAMPAGNE
Ambitie 3	Duurzame mobiliteit				
Speerpunt 3.1	Duidelijke routes voor fietsen en voetgangers	Actie 3.1.1 Voorrang voor fietsers overal hetzelfde geregeld			U
		Actie 3.1.2 Sport- en beweegroutes		S	U
Speerpunt 3.2	Stimuleren duurzame mobiliteit	Actie 3.2.1 Stimuleren gebruik openbaar vervoer			C
		Actie 3.2.2 Nieuwe parkeerbeleid		S	U
		Actie 3.2.3 Openbare laadvoorzieningen elektrisch vervoer		S	U
Speerpunt 3.3	Inzetten op schone, gezonde leefomgeving en duurzaamheid	Actie 3.3.1 Aan de slag met stadslogistiek		S	
		Actie 3.3.2 Inspelen op nieuwe voertuigen	P	S	U
		Actie 3.3.3 Circulair en duurzaam materiaalgebruik			U
		Actie 3.3.4 Onderzoeken mogelijkheden zero-emissie zone centrumgebied		S	

Hoe integreer je de fiets?

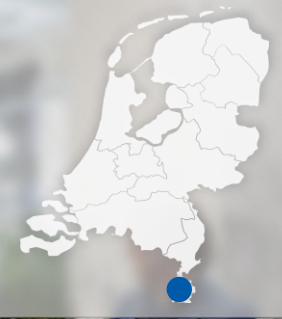
Omgevingsprogramma

Gebruik vroege participatie

ACTIEPLAN FIETS

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsprogramma

Maak de maatregelen SMART

OMGEVINGSPROGRAMMA MOBILITEIT

Amersfoort Amersfoort

Tabel 9: Monitoringsindicatoren verminderen autogebruik

Indicatoren	Doelstelling	Data/methode
Vervoerwijzekeuze (afname aandeel autogebruik)	2035: Afname aandeel autogebruik met 6 procentpunt t.o.v. 2017	ODiN
Vervoerwijzekeuze (toename aandeel lopen en fietsgebruik)	2035: Toename aandeel lopen en fietsgebruik met 4 procentpunt t.o.v. 2017	Provinciale programma fietstellingen, NDW Dexter, ODiN
Vervoerwijzekeuze (toename aandeel ov-gebruik)	2035: Toename aandeel ov-gebruik 2 procentpunt t.o.v. 2017	OV-Chipkaartdata, Translink, ODIN
Autobezit per huishouden	2040: 10% minder autobezit per huishouden t.o.v. 2018	ODiN, CBS Regionale Kerncijfers CROW Duurzaamheidsscore
Een dekkend fietsnetwerk binnen de stad	2040: Het fietsnetwerk binnen de stad is verbeterd t.o.v. het fietsnetwerk in 2025	De fietskaart met beschrijving (onderscheid tussen bestaande, nieuwe en geplande routes) (kwalitatief i.p.v. meetbaar)

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsprogramma

Maak de maatregelen SMART

Kwaliteitseisen, bijvoorbeeld voor fietsvriendelijke infrastructuur:

- *De hoofdfietsstructuur is gescheiden van overig verkeer en het kruisen van overig verkeer wordt zoveel mogelijk beperkt. Als de maximumsnelheid 50 km/h of hoger is, is het uitgangspunt vrijliggende fietsinfrastructuur. Voor de andere wegen wordt er per situatie afgewogen wat de beste insteek is, maar de positie van de fietsers staat daarbij centraal.*
- *Fietspaden zijn zoveel mogelijk obstakelvrij. Overbodige fietspaaltjes en andere obstakels worden zoveel mogelijk gesaneerd. Als dit leidt tot ongewenste effecten wordt een fietsveilige oplossing aangebracht volgens het ontwerp van CROW.*
- *[Etc.]*

Het omgevingsplan

Wat is het Omgevingsplan?

Omgevingsplan

- Vanaf 1/1/2024 **tijdelijk omgevingsplan** voor iedere gemeente
- Eén integraal definitief omgevingsplan voor gehele gemeente moet **voor 2032 gereed** zijn
- Bevat alle regels over de fysieke leefomgeving binnen gemeentegebied
- Direct juridisch bindend voor inwoners, bedrijven en instellingen
- Regels kunnen verschillen per wijk, gebied of locatie
- Soorten regels:
 - Variatie in sturingskracht
 - Open versus gesloten normen

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsplan

Stel praktische regels op

FIETSPARKEERPLAN

Arnhem

	Kenmerken	Doelgroep	Bezoek duur	Maximale loopafstand tot bestemming	Toepassing	Ruimtegebruik
Voorzieningen op straat⁶						
Fietsparkeervak	<ul style="list-style-type: none"> • Markering op straat • Geen aanbindmogelijkheid, evt tussenwandjes om omvallen te voorkomen • Dubbel ruimte gebruik 	Winkel, horeca	Kort	50 m	<ul style="list-style-type: none"> • Kort parkeren • Gebruik alleen waar flexibel gebruik ruimte nodig is (marktpleinen, laad- en losplaatsen). • Ook voor scooters 	Haalbare capaciteit: minimaal 65 cm breed per fiets*
Fietsnietje	<ul style="list-style-type: none"> • Op straat • Aanbindmogelijkheid 	Winkel, horeca	Kort, Middellang	50 m	<ul style="list-style-type: none"> • Bij kleine hoeveelheden fietsen en veel kortparkeren. • Aantrekkelijk bij supermarkten door steun bij zware fietstassen. • Soms beter inpasbaar dan fietsenrekken. • Ook voor scooters (tussen nietjes) 	hart-op-hart > 65 cm (1 fiets per 65 cm)*
Fietsenrek	<ul style="list-style-type: none"> • Op straat • Aanbindmogelijkheid (afh. van type rek) 	Winkel, horeca, bewoners, werknemers	Kort, Middellang, Lang	50 m	<ul style="list-style-type: none"> • Bij voldoende ruimte op straat. • In hoog-laagrek grote hoeveelheid fietsen op beperkt oppervlak. • Mix kort en lang parkeren³ 	Eén laag: hart-op-hart 65 cm (eis Fietsparkeur) Hoog-laag: hart-op-hart minimaal 37,50 (eis Fietsparkeur)*bij voorkeur 40 cm
Fietsenrek (etagerek)	<ul style="list-style-type: none"> • Op straat • Aanbindmogelijkheid 	Bewoners, Werknemers, OV reizigers	Middellang, Lang	50	<ul style="list-style-type: none"> • Bij zeer weinig ruimte op straat. • Blinde gevels, niet te dicht bij woningen • Vanwege verminderd gebruiksgemak niet voor kortparkeren en niet voor buitenmodell fietsen/kinderzitjes 	Hoogte: 2,75 m Lengte: 1,90 m (totale lengte inclusief manoeuvreren: 3,55 m) Hoog-laag: hart-op-hart 37,50 cm (eis Fietsparkeur)*
Fietsvlonders	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdelijk • Op een parkeervak 	Tijdelijk, bewoners	Lang	< 50 m	<ul style="list-style-type: none"> • Nabij woningen • Proefperiode voor onttrekken parkeerplaats 	1 auto parkeerplek, 8 fietsen
Fietsstrommels	<ul style="list-style-type: none"> • Afgesloten • Abonnement • Op straat 	Bewoners	Lang	150 m	<ul style="list-style-type: none"> • Nabij woningen buiten centrum, vooroorlogse woonwijken 	4 a 5 fietsen per trommel (2,0 x 2,5 m)

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsplan

Stel praktische regels op

Kwaliteitseisen voor fietsparkeren. Voorbeeld voor bewaakte fietsenstallingen:

- *Een bewaakte fietsenstalling;*
- *Is gesitueerd tussen een doorfietsroute en het bestemmingsgebied;*
- *Heeft een verzorgingsgebied van 100 tot 250 meter;*
- *De vrije hoogte is minimaal 3 meter ten behoeve van etagerekken en er wordt voldoende ruimte gereserveerd voor buitenmodelfietsen en elektrische scooters;*
- *Etc.*

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsplan

Stel regels op in open of gesloten vorm

- Ruimte nodig voor beoordeling + kunnen beleidsregels worden opgesteld om norm verder uit te leggen? → **OPEN NORM**
- Behoefte aan zekerheid en precisie + uitkomst specifiek vastleggen? → **GESLOTEN NORM**

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsplan

Pas differentiatie toe tussen gebieden

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsplan

Themagericht wijzigen

Hoe integreer je de fiets?

Omgevingsplan

Gebruik vroege participatie

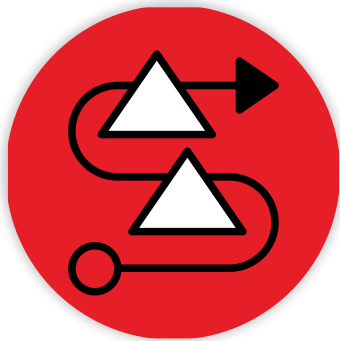

Aan de slag

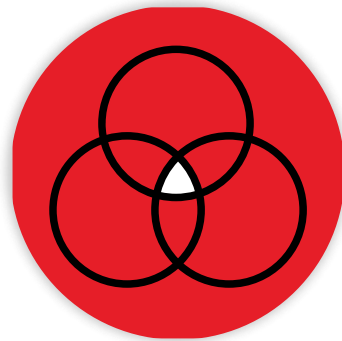

Aan de slag!

Een goed startpunt voor het integreren van fietsen in de Omgevingswet is het nemen van de volgende stappen:

**Werk stapsgewijs
van visie naar
planvorming**

**Integreer & stem af
met andere
beleidsdomeinen en
overheidsniveaus**

**Creëer bewustzijn
en deel kennis**

**Betrek inwoners en
belanghebbenden**

Bedankt!

voor jullie deelname

Reacties?

CROW-Fietsberaad en Arup zijn benieuwd of gemeentelijke beleidsmedewerkers goed uit de voeten kunnen met de stappenplannen voor de verschillende instrumenten van de Omgevingswet. Reacties zijn welkom via fietsberaad@crow.nl. Daarnaast ontvangen we graag inspirerende praktijkvoorbeelden van een omgevingsvisie, omgevingsprogramma en/of omgevingsplannen, zodat we deze kunnen delen via de website van CROW-Fietsberaad.

Contact

Daniël Meeusen
daniel.meeusen@arup.com

Stan Wolters – CROW
Ronald van der Weerd – CROW
Shane Gubbins – ARUP
Daniël Meeusen – ARUP
Eefje Remijn – AT Osborne

ARUP

at osborne

kennisplatform
CROW